

Carolina De Robertis Zei tangoului

Pentru Luciana

Traducere din limba engleză

Carla Georgescu

Cuprins

I.	11
<i>Uno</i>	13
Nu te gândi la nimic. Gândul să-ți zboare doar spre casă	13
<i>Due</i>	55
Un colț al posibilităților.....	55
<i>Tre</i>	88
Lumea bună din Noul Babel	88
II.	141
<i>Quattro</i>	143
Zgomot, săbii, moarte și ceva în plus.....	143
<i>Cinque</i>	195
Doamnelor și domnilor!	195
<i>Sei</i>	251
O cupă din râul uitării.....	251
<i>Sette</i>	313
Munții suferă din dragoste, soarele e plin de dorință arzătoare.....	313
III.	365
<i>Otto</i>	367
Viața trăită din plin	367
Mulțumiri	379

Uno

NU TE GÂNDI LA NIMIC.

GÂNDUL SĂ-ȚI ZBOARE DOAR SPRE CASĂ

Leda a ajuns în Argentina pe 4 februarie 1913, la bordul unui vapor care cu numai douăzeci de zile înainte părăsise Italia, înghițit de monstrul lacom numit orizont. În ultima zi petrecută la bord, s-a îmbrăcat cu grijă și și-a zăvorât bine cufărul, astfel încât nimic, nicio mânecă, niciun firicel de praf de la țară, nicio amintire pribeagă să nu poată scăpa atunci când hamalul avea să vină să îl ducă pe punte. Apoi a rămas tăcută o vreme. Colega ei de cușetă, Fausta, își lăsase așternuturile boțite și în dezordine. Fără îndoială că se afla deja pe punte, lungindu-și gâtul ca să zărească o părticică din Buenos Aires. Dacă Leda nu o găsea în mulțime, era posibil să nu o mai vadă niciodată, sentiment ciudat după cele douăzeci de nopți în care împărțise camera cu o femeie care nu-i era rudă și pe care nu o mai întâlnise niciodată înainte de călătorie. Necunoscute. Necunoaștere. Două lucruri care îi dominaseră voiajul peste ocean până în America. S-a întrebat ce-ar zice mama ei dacă ar fi cu ea în această cămăruță sufocantă: „Iată-te, așadar!“ sau „Miroase ca într-o cocină aici!“ sau „Pentru Dumnezeu, Leda, îndreaptă-ți pălăria!“ Și-a spus că într-o zi își va revedea

mama, precum și tatăl, verișorii, unchii și mătușile și mâinile ca niște aripi de libelulă ale străbunicii ei, deși nimic din toate astea nu era adevărat: în anii și pe continentul către care se îndrepta, Leda avea să întâlnească multe lucruri uimitoare, să-și vadă sufletul spart în mii de cioburi, pe care să le reunească în forme despre care nu știa că sufletul le poate găzdui, și totuși nu avea să-și mai revadă niciodată familia.

Stătea pe cufărul care o însoțise de când plecase de acasă. Cuprindea atât de puține obiecte. Rochii împăturite. Câteva cărți. Un borcan cu măsline conservate de soția brutarului. Alune de pădure învelite într-o pânză de sac. Vioara tatălui ei, moștenită din generație în generație, care părăsea Italia pentru prima dată – un cadou pentru proaspătul ei soț.

Bunicul fusese cel care-i spusese iar și iar povestea acestei viori anume, de parcă, povestind, putea să întârzie pierderea ei, de parcă importanța și scopul istoriei omenirii nu se găseau în cărți sau în acele universități fabuloase din Roma sau Napoli, pe care nimeni din satul lor nu le văzuse de fapt, ci erau mai degrabă găzduite de obiecte precum acesta, o vioară atinsă de sute de mâini, iubită, folosită, dezmiertată, făcută să le supraviețuiască posesorilor, păstrându-le secretele și minciunile. Imaginează-ți, îi spusese bunicul: vioara i-a aparținut regelui din Napoli până în 1501.

Da, e adevărat, să nu te îndoiești de asta. Cât timp a aparținut familiei regale, nimeni nu știe. Dar nu există niciun dubiu că, oricui i-ar fi aparținut înainte, ea a fost și a lui Frederic de Aragon, ultimul rege de Napoli din Casa de Trastámara. Era un om tăcut, blând și nu era făcut pentru a înfrunta forțele cărora a trebuit să le facă față – două națiuni, Spania și Franța, rivalizând pentru tronul său; o descendență încă șubredă de pe urma celor două domnii ale tatălui, fratelui și nepotului de dinaintea lui. Mă urmărești, Leda? A încercat să domnească, dar nu e nevoie decât ca dușmanii să-și unească forțele cu stelele potrivnice și iată-te brusc hăituit, fără niciun refugiu, și ce-ți rămâne de făcut? Îți zic eu ce, o alegere simplă. Fie mori pe loc, fie te refugiezi într-o altă țară și începi o nouă viață în pielea goală, doar cu ce ai sub ea. Asta a făcut și Frederic: a fugit. În exil. Atenție, nu în libertate, ci ca prizonier, flancat de soldați. Dar înainte să plece, înainte ca soldații să vină

după el, a deschis fereastra dormitorului și a cântat la vioară, admirând Napoli în toată întinderea lui. A interpretat un cântec funebru, ieșit parcă din însuși miezul roșu al pământului. Singurul care l-a auzit a fost un conte care mai târziu le-a povestit tuturor celor ce voiau să-l asculte că fusese cel mai trist și cel mai frumos cântec pe care-l auzise în viața lui. Când regele a terminat de cântat, i-a dăruit vioara contelui.

Păstrează-o, i-a spus. Eu am terminat cu muzica.

La început, contele s-a împotrivit. Și cu fiii tăi cum rămâne?

Regele Frederic pur și simplu a clătinat din cap. Vioara trebuie să rămână aici.

Dacă regele a mai cântat vreodată la vreo vioară în timpul exilului său în Franța rămâne un mister, un detaliu pierdut în negura timpului, așa că, Leda, nu-ți pot spune finalul poveștii. În schimb, contele a păstrat vioara și a transmis-o urmașilor săi, care în cele din urmă, în 1815, i-au vândut-o străbunicului meu ca să-și plătească datoriile, iar străbunicul a moștenit, împreună cu obiectul în sine, și povestea cântecului funebru al regelui de Napoli, ceea ce i-a conferit instrumentului o valoare mai mare (fie că era sau nu adevărată, își zicea Leda în timp ce asculta, dar nu a comentat nimic, din moment ce era evident că bunicul nu avea nici cel mai mic dubiu). Așadar mâinile regelui au cântat exact la această vioară în ultima zi de independență a regiunii Napoli ca regat de sine stătător. Ce a cântat mai exact acel Frederic? Cum suna cântecul? Nu vom ști niciodată. Asta e soarta melodiilor: se evaporă. La fel ca amintirile. Și trupul. Amintirile, melodiile și trupul dispar după ce murim. Un instrument muzical nu e câtuși de puțin ca un corp; el dăinuie, asemenea sufletului.

Leda a urcat pe punte. Era o zi fierbinte, umedă și stropi de sudoare perlau frunțile bărbaților care le depășeau numeric pe femeile de pe navă și care erau în majoritate tineri, deși doar câțiva părea să fi avut șaptesprezece ani, ca ea. În privirile lor sălbatice se întrezăreau speranța și o nerăbdare frenetică; trei sute șaiszeci și opt de bărbați la pândă. Majoritatea femeilor de pe punte erau soții plecate să-și reîntâlnească soții în Buenos Aires, la fel ca Fausta (și ca mine, și-a spus Leda, ține minte, ține minte,

și eu sunt soție!) Puntea gema de lume, la fel ca în ziua în care părăsise Napoli. Nu se mai desfășurau jocuri leneșe de cărți ca să omoare timpul. Plictiseala dispăruse, ca înecată în mare. Toată lumea era în picioare, îngrămădită lângă balustradă, cu gâtul întins în direcția uscatului.

Argentina. Și-a croit drum prin aglomerație, spre balustradă. La dreapta ei, o tânără murmura o rugăciune. La stânga, un bărbat de vreo patruzeci de ani avea ochii împăienjeniți de lacrimi, în vreme ce lângă el un altul mai tânăr fuma, indiferent, o țigară sau, își spuse Leda, făcea, convingător, pe indiferentul. Atitudinea lui părea cea mai teatrală dintre toate. Leda simțea iz de transpirație, de tutun și un miros puternic de parfum. Trei sau patru rânduri dezordonate mai în față, doi bărbați vorbeau, minunându-se de priveștița pe care o întrezăreau.

– *Che bella! Ce frumoasă e!*

– Da. Frumoasă!

Exclamau iar și iar, ca și cum repetiția ar fi subliniat adevărul propoziției, întărindu-l într-atât încât să-i susțină în momentul când aveau să debarce. Vocile lor se împleteau cu vaietele și murmurele mulțimii. A înaintat, croindu-și drum, delicat, cu coatele. Un bărbat din fața ei s-a îndepărtat ca și cum văzuse destul, așa că ea s-a strecurat în locul lui, înainte să fie observat și ocupat de altcineva. Tânjea de dorința de a zări uscatul, nu orice uscat, ci acest uscat, Buenos Aires, noua ei casă. Petrecuse multe ore în fața acestei balustrade în ultimele trei săptămâni, încercând să-și imagineze cum arată Buenos Aires. Încercase de nenumărate ori să-și imagineze orașul, însă ochii minții nu puteau concepe decât ferigile și copacii tropicali luxurianți din Grădina Botanică, unde Dante se fotografiase când ajunsese aici, fotografie pe care o trimisese acasă familiei. Poza fusese trecută din mână în mână de cei aflați la masa de duminică, stărnindu-le admirația și uimirea.

E chiar acolo, în Argentina.

Pare fericit.

Arată prea slab.

Ia uite ce papagali! Sunt atât de mari, că l-ar putea mânca!

Nu fi ridicol, Mario! Sunt falși. Pictați pe lemn.

Cum poți fi atât de sigur?

Am ochi.

Nu știi nimic, prostule!

Eu doar...

Fără certuri astăzi, pentru Dumnezeu! a zis mama Ledei.

Ce-ar fi s-o lăsăm pe soția lui să o vadă?

Chiar așa! Leda, vrei să vezi?

Fotografia poposise în mâinile Ledei. În ea, Dante stătea înconjurat de ferigi ciudate, cu frunze enorme, alături de doi papagali cu penaj multicolor care, deși își credea fratele care susținea insistent contrariul, îi păreau cât se poate de vii. Afișa un zâmbet superior, ținând în mână o țigară neaprinșă. *Locul acesta îmi aparține*, părea să spună. Desigur, doar pentru că acolo găsisese un fotograf care să-i immortalizeze chipul nu însemna că tot orașul arăta așa. Știa asta, sau cel puțin o parte din ea o știa. Totuși, imaginea dănuia în mintea ei.

Acum, pe vapor, se întreba cum avea să fie această primă noapte alături de Dante. Cum o să o atingă și cât. Dacă o să doară sau o să o umple de bucurie, așa cum se întâmpla cu miresele din balade. Dacă o să se gândească la smochinele albe din livada lor, la strălucirea lor sub degetul care le apasă. Dacă n-o să se gândească la nimic. Dacă gândurile o să-i zboare înapoi, spre casă.

Un grup de indivizi din fața ei se săturaseră să privească uscatul de care se apropiau, așa că, imediat ce s-au îndepărtat, ea a înaintat, sprijinindu-se de balustradă. Vântul i-a biciuit chipul, aerul salin înțepându-i nările. Se temea ca vântul să nu-i smulgă de pe cap pălăria albastră, în ciuda celor câteva agrafe cu care și-o fixase, căci, dacă și-ar fi pierdut pălăria – cel mai fin articol de îmbrăcăminte pe care îl purtase vreodată, cu perle veritabile atașate, *demne de o mireasă*, cum spusese mama ei –, ar fi fost de nesuportat, prin urmare s-a întins, prinzând-o cu ambele mâini. Mulțimea din jur părea să se disipeze (așa cum se întâmpla cu siguranță pentru toți ceilalți: 368 de italieni care-și frământau în minte

viziunile proprii despre Argentina) în timp ce privirile ei rătăceau în depărtare, peste apă, asupra orașului Buenos Aires. Clădirile erau în continuare atât de mici, încât nu putea desluși niciun detaliu, desigur, cu excepția faptului că existau – ca, deși ea și compatrioții ei nu aveau încă nici cea mai vagă idee despre ce urma să găsească atunci când vor debarca, să întâlnească măcar ceva care să le arate pentru ce traversaseră întinderea nesfârșită a oceanului; că America era mai mult decât o poveste născocită de serviciile navale, de agențiile de voiaj și de rudele care trimiteau acasă scrisori bine ticluite, deși a constata simplul fapt că America există cu adevărat nu înseamnă cătuși de puțin că i-ai descoperit adevăratul mister, un mister mult mai greu de elucidat, și anume ce este America.

Leda a rămas vreme îndelungată privind orașul Buenos Aires plutind spre ea și, dat fiind că încă nu îndrăznea să-și imagineze clădirile și cum se va acomoda cu și printre ele, se închipuia în acea grădină alături de Dante, plimbându-se pe lângă ferigi exotice și dormind împreună la adăpostul lor, de parcă s-ar fi strecurat sub aripile ocrotitoare ale unei minunate lebede.

Nunta Ledei fusese rapidă și simplă și se sfârșise înainte ca aroma Sfintei Cuminecături să-i fi părăsit papilele gustative. Din moment ce mirele și mireasa se aflau pe continente diferite, erau cununați printr-un reprezentant, în persoana unchiului ei Mateo, tatăl lui Dante, care-i ținea locul fiului său în fața altarului. Leda purtase o rochie simplă, de in, împrumutată în grabă de la verișoara ei. Era prea scurtă pentru ea – Leda era cea mai înaltă fată din Alazzano – și făcea cute pe șolduri, dar, una peste alta, cu garoafele albe în mână și în păr și cu perlele mamei sale la gât, aducea destul de bine cu o mireasă, spre mulțumirea numeroaselor rude și a melancoliei preotului. Ar fi purtat rochia de mireasă a mamei, după cum era obiceiul, dar nu mai aveau timp să o modifice, deoarece Leda trebuia să se căsătorească imediat și să se îmbarce spre Argentina în ziua următoare și, deși în tinerețe mama ei nu avusese talia generoasă de acum, avea totuși forme bine conturate, subliniate de rochia ei de mireasă, voluptate în fața

căreia trupul Ledei părea rușinos de plat și lipsit de forme. *Cum de-am putut da naștere unei fete fără pic de carne pe ea?* se mira uneori mama ei. Amândouă știau răspunsul; în familia tatălui ei existaseră două mătuși renumite pentru statura lor înaltă, care nu părea să aparțină niciunuia dintre sexe. Rămăseseră toată viața necăsătorite. Lumea le poreclise Cuielile din pricina trupurilor înalte și slabe, a caracterului respingător, a tendinței de a sta mereu împreună ca și cum ar fi făcut parte din aceeași cutie. În fața altarului, ascultând șoaptele preotului, Ledei i se părea că simte efectiv ușurarea mamei la gândul că fiica sa se căsătorește, cruțată fiind astfel de a duce o viață de Cui, cu toate că nu-și dădea seama dacă ușurarea mamei depășea durerea de a-și pierde copila, care în curând pornea spre o țară necunoscută și îndepărtată. De când sosise scrisoarea lui Dante, *trimiteți-o pe Leda, sunt pregătit*, în jurul mamei atmosfera era încărcată și grea precum o palmă neașteptată.

– La bine și la rău? a întrebat preotul.

– Sî, a răspuns Zio Mateo.

– Sî, a încuviințat Leda, a cărei voce a răsunat în înaltul tavanului, făcându-i pe îngeri să tremure în firidele lor.

Jurămintele au continuat. Zio Matteo nu se uita la ea. Avusese dintotdeauna o minte de nepătruns. Era genul de om care părea să sălășluiească oriunde altundeva în afară de propriul chip. La întrunirile familiei, fie stătea cufundat în tăcere, fie se lansa în lungi monologuri febrile, pe care nimeni nu îndrăznea să le întrerupă. Acum, că se căsătorea cu fiul lui, era incapabilă să-i citească expresia, chipul lui nu-i transmitea niciun mesaj, nicio binecuvântare, dar nici lipsa ei, ci doar o acceptare ușor plictisită, ca și cum ducea la îndeplinire o îndatorire legală fără însemnătate, de ale cărei consecințe nu era cătuși de puțin răspunzător. Ca și cum nu se gândea la fiul său mai mic din Argentina, nu se întreba despre truda și tumultul vieții lui Dante, despre nopțile care pentru el se scurgeau alene, despre căsnicia în care era pe cale să pășească. Ca și cum obosise să mai joace rolul de patriarh și această ceremonie nu mai conta, nu însemna pentru el nimic mai mult decât o corvoadă. Venerabilul bătrân epuizat și

hărțuit, îndeplinindu-și îndatoririle la altar. Cu toate astea, era un mincinos, un impostor, o dezgusta faptul că trebuie să-i adreseze jurămintele ei acestui om care proferase un blestem familial atât de puternic, încât nici măcar moartea nu reușea să scape de el, un blestem familial care putea să-i tulbure căsnicia înainte chiar de a fi început. Deși știa că nu era decât reprezentantul soțului ei, de care își lega de fapt viața, totuși repulsia continua să se facă simțită, strângându-i stomacul, întunecând atmosfera destinsă din biserică.

Era iarnă, un moment neobișnuit pentru o nuntă, iar când cei aproximativ cincisprezece invitați au coborât treptele bisericii îndreptându-se spre piață, aerul rece i-a pișcat fața. Își imaginase că lumea ar putea arăta altfel decât era când intrase pentru prima dată în lăcaș, că strălucește mângâiată de o lumină secretă, cunoscută doar de cei căsătoriți, că ochii ei vor avea puterea de a zări o față ascunsă a lumii care să o facă mai inteligibilă, mai apropiată de trăirile ei personale. I se spusese de nenumărate ori *vei înțelege când te vei face mare* – și iat-o pe punctul de a deveni femeie. Cu toate acestea, vraja nu funcționase. Lumea era aceeași. Fratele ei, Tomaso, vorbea ca întotdeauna, stârnind râsul tatălui ei, însă ea nu reușea să înțeleagă ce-și spuneau unul altuia. Mergea la braț cu Papa, ceea ce o făcea să se simtă în siguranță, atingerea delicată, aproape timidă a tatălui ei, ca o pasăre răătăcită. *Jur că e adevărat*, spunea fratele ei, *l-a lovit exact știi tu unde*. Tatăl ei râse încă o dată, poate puțin cam tare, un sunet forțat, ieșit din gâtleej. Mama ei pășea în spatele lor, copleșită. Cei trei copii mai mici roiau în jurul ei, împreună cu alți copii și cu mamele lor. Despre ce vorbeau femeile? A deslușit cuvintele *nepot* și *portocale* și *necoapte vreodată*. Vocile lor creșteau și scădeau în intensitate în valuri melodioase și rivale. *Zio Mateo* și fiul său cel mare, Mario, mergeau în frunte, în liniște. Alaiul de nuntă a traversat *piazza*, pașii lor răsunând pe aceleași pietre dintotdeauna, rotunde, gri, ușor inegale, pietre pe care strămoșii lor pășiseră în drumul lor spre liturghie, spre jocul de șah sau spre băile comunale unde aveau să-și spele rufele de când primul Dante Mazzoni părăsise Puglia, în 1582 – după ce se alăturase Bourbonilor francezi în încercarea nereușită de

a încălca legea spaniolă, care l-a aruncat de partea greșită a legii –, și s-a stabilit aici, în Alazzano, un sătuc situat într-o vale acoperită de smochini, de stafii și crânguri de măslini. Acum, familia Mazzoni deținea jumătate din pământurile din jurul satului, și cu toate astea, era zdrobită sub greutatea datoriilor și a altor demoni care duceau la dispariția lentă a tinerei generații, unii prin țări străine, alții sortiți uitării. Deși nu era corect să spui că familia Mazzoni deținea acel pământ. Un singur membru al familiei îl deținea. *Zio Mateo*. Tatăl Ledei era fratele lui mai tânăr, Ugo, care nu avea nimic, nici măcar casa în care locuia din mila și generozitatea fratelui care moștenise totul și grație căruia familia ei, familia lui Ugo, mânca, trăia și respira de pe urma cultivării pământurilor.

Cât suntem de experți în a ascunde otrava! se gândea ea în timp ce alaiul nupțial ajungea la casa lui Mateo, Palazzo Mazzoni, cea mai impunătoare locuință din oraș. Soția lui, Crocifissa, așezase fețele de masă, farfuriile și tacâmurile de argint cu câteva ore înainte, iar acum ea și celelalte femei dispăruseră în bucătărie. Leda a vrut să li se alăture, dar mâtușile au împiedicat-o.

– Unde crezi că te duci?

– Nu astăzi!

– Și, oricum, nu în rochia aia!

Salonul mirosea a pui cu rozmarin, sos tomat și dulciuri proaspăt scoase din cuptor. Bărbații s-au așezat confortabil să fumeze, copiii s-au dus afară, la joacă, iar Leda și-a găsit un scaun într-un colț, deși i-ar fi plăcut să li se alăture copiilor la joacă. Și-a pironit privirea asupra unei picturi în ulei, atârnată deasupra șemineului, care ilustra o vie sub un cer albastru senin. La unul dintre capetele viei, razele soarelui aureolau frunzele unui smochin neobișnuit de înalt. Își amintea de copacul acela. Se afla la hotarul ce separă proprietatea lui *Zio Mateo* de cea a vecinului său, Don Paolo. Se certaseră din pricina liniei despărțitoare, dispută începută de bunicii lor. În special Don Paolo revendicase smochinul, ale cărui fructe erau preferatele mamei sale. După o lungă ceartă, un judecător local îi dăduse câștig de cauză lui *Zio Mateo*, deși mama lui Don Paolo

răspândise zvonul că judecătorul fusese mituit. Odată câștigat procesul, Mateo luase un topor și tăiasе smochinul cu mâna lui, fiindcă așa voia el, fiindcă putea. Și astfel nimeni din sat nu a mai savurat vreodată fructele. Totuși, în tablou frunzele late ale copacului continuau să se înalțe către cer, semănând cu o palmă cu degetele răsfirate.

Leda se foia neliniștită. Salonul o făcea să se gândească – și cum să n-o fi făcut? – la Cora, care locuise aici, pentru care aici era acasă. Cum era posibil să fi avut loc o nuntă în lipsa ei? Cu atât mai mult, cu cât cel cu care se căsătorea era chiar fratele Corei. Cora, verișoara ei de suflet, cea care-i fusese ca o soră, care-i prezentase lumea atunci când erau încă foarte mici, înainte de coșmar, când entuziasmul lor era atât de mare, încât ar fi putut gusta cerul la micul dejun, apoi să-și lingă degetele, pregătite pentru ceva mai mult. Cora, cea care părea că înțelege lumea din însuși miezul ei într-un fel pe care Leda tânjea să îl cunoască și ea, cea care îi peria părul Ledei și-i încălzea laptele când Mamma era prea obosită ca să mai observe ceva, cea care îi cânta cântecele de leagăn pe care mamele le cântă fiicelor lor, cea care o luase cu ea la râu ca să aducă apă și o învățase cum să se avânte în apa adâncă până la gleznă, până la gambe, apoi chiar până la coapse; era atât de îndrăzneță Cora, ca focul iadului într-o noapte de post, cu fusta ridicată strâns și nepăsător în pumni și râzând. Leda, cu doi ani mai mică, stătea pe mal, temându-se să intre prea adânc, holbându-se la picioare prin apa rece și cristalină a râului care gonea la vale sărutându-i pielea, iar Cora o stropea strigându-i: *Haide, haide, ce mai contează puțină apă care să-ți ude fustele?* Cora, maestră a secretelor, cum ar fi jumultitul găinilor (înmoaie-i pielea, îi explica ea, astfel încât penele să iasă mai ușor; nu opun rezistență dacă sunt suficient de calde; înmoaie pasărea în apă clocotită și lasă căldura să-și facă efectul, apoi apuc-o bine și jumulește-o) și totodată cea care o învăța să citească. În serile de iarnă îi citea Ledei chiar în acest salon, cu vocea ei dulce care făcea fiecare silabă să sune delicios. Adora cărțile de călătorii. *Odiseea. Infernul. Povestea Ioanei d'Arc*. Într-un final lăsa cărțile jos și începea să depene povești cu propriile cuvinte, istorisindu-le din

memorie și chiar înfrumusețându-le pe alocuri. Odiseu se dezlega de pe catarg și pornea către sirene. Ioana scăpa din închisoare înainte de a fi arsă pe rug. Drumul prin infern era presărat cu morții din satul lor, soția băcanului, preotul de mult dispărut, strămoși care încă umpleau paginile registrelor bisericii. Până și iadul putea părea interesant pentru o fată de la țară dornică de aventură, o țărăncuță precum Cora. Ascultă, Leda, îi spusese, imaginează-te călătorind în locuri unde nu poți recunoaște nimic, nici măcar propriul chip. Imaginează-ți doar! Și Leda chiar își imaginase. Pe la nouă ani, pe când se afla la baia comună din piața satului, Cora a auzit pentru prima dată despre sângerările femeilor. Pe atunci, Leda avea șapte ani. Se zice că doare, îi șoptise Cora, iar Leda era înspăimântată. Nu te îngrijora, o liniștise Cora. Mie o să mi se întâmple prima, iar când va veni și vremea ta, voi ști cum să te ajut. Însă nu s-a întâmplat așa. Cora s-a stins înainte ca Leda să sângereze pentru prima dată.

În decurs de o oră, la petrecerea de nuntă se adunaseră puzderie de invitați. Părea să fi venit toată lumea din sat – 107 persoane –, plus câțiva invitați din două sate învecinate de la munte, Monte Rosso și Trinită. Și, cum mirele nu era prezent, toată lumea voia să vorbească cu Leda, să o felicite, să-i pună întrebări despre Argentina, cărora abia izbutea să le răspundă. Femeile căsătorite formaseră în jurul ei un cerc ce refuza să se spargă.

- Ești pregătită? Ți-ai împachetat toate lucrurile?
- Ar fi bine să o fi făcut. Trăsura sosește în zori.
- În zori!
- Cufărul trebuie să-ți fie plin-ochi.
- E frig acolo iarna?
- Nu, nu, Giovanna, acum e vară acolo – incredibil, nu? –, așa că atunci când va ajunge va fi cald.
- Ah!
- Și, chiar dacă nu e cald, Dante va încinge atmosfera.
- Răsete.
- Biată mireasă, deja căsătorită, și totuși nevoită să mai aștepte!
- O să merite așteptarea.